

Nordre Øyeren Fuglestasjon

Postboks 26 * 1916 Flateby
Org.nr. 975590364

Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus

Postboks 1041 Sentrum
0104 OSLO
oa.birdlife.no

NVE – Konesjonsavdelingen
Postboks 5091, Majorstua
0301 Oslo

Vår dato: 08.05.2020
Deres dato: 28.01.2020
Deres ref.: 201306598-29
Saksbehandler: Ragnhild Stokker

HØRINGSSVAR TIL SØKNAD OM PERMANENT ENDRING I FLOMREGLEMENTET FOR ØYEREN

Nordre Øyeren fuglestasjon (NØF) og Norsk Ornitologisk Forening avd. Oslo og Akershus (NOF OA) motsetter seg prinsipielt alle endringer i manøvreringsreglementet for Øyeren med mindre det inngår i, eller faller sammen med, en begrunnet og faktabasert strategi til beste for naturverdiene i Nordre Øyeren naturreservat. Det er med utgangspunkt i dette prinsippet vi har vurdert Glommen og Laagen brukseierforenings søknad om permanent endring i flomreglementet for Øyeren.

Bakgrunn

Nordre Øyeren naturreservat er et av Norges viktigste rasteområder for vann- og vadefugl under trekket, både vår og høst. Vanntilknyttede trekkfugler bruker hvert år et nettverk av våtmarker på sin vei mellom hekke- og overvintringsområder. Nordre Øyeren er en viktig rasteplass i dette nettverket, og av den grunn har reservatet status som Ramsar-område. Denne gjeldende skjøtselsplanen, som trådte i kraft i 1. mars 2013, gir retningslinjer for hvordan naturreservatet skal forvaltes. Dette er oppsummert i Fylkesmannens innledning:

Med utgangspunkt i formålet med vernet og verneforskriftene, er planens siktemål å gi retningslinjer for forvaltning og skjøtsel til det beste for verneverdiene.

Skjøtselsplanen legger føringer for arealbruk, tekniske inngrep, jakt, fiske, friluftsliv, oppsyn og aktiv forvaltning. Alt dette er viktige faktorer for å ivareta verneverdiene, deriblant det rike fuglelivet. Planen omfatter derimot ingen regler eller føringer for vannstandsregulering. NØF og NOF OA har tidligere påpekt at dette er uheldig. **Vannstanden er den absolutt viktigste faktoren som påvirker antall og artsmangfold av våtmarksfugl i Nordre Øyeren naturreservat.** I dag er det regulanten, Glommen og Laagens brukseierforening (GLB; nå en

del av Eidsiva/Hafslund E-CO) som ivaretar denne delen av forvaltningen gjennom konsesjonen gitt av Norges Vassdrag og Energiverk/Olje og Energidepartementet (NVE/OED). NVE/OED ved regulanten har derfor et ansvar for å påse at verneverdiene hensyntas når hele eller deler av manøvrerings-reglementet endres. **Det er derfor viktig at representanter for verneverdiene blir hørt når GLB ønsker å justere flomreglementet.**

Nordre Øyeren fuglestasjon og Norsk Ornitologisk Forening har tidligere uttalt at vi ønsker en mer naturtilpasset regulering. En senkning av gjennomsnittlig vannstand på seinsommer og høst og opprettholdelse av en lav vannstand vinter og vår vil være mer i tråd med naturlig forløp og gunstig for antall og mangfold av rastende våtmarksfugl, noe også de miljøfaglige undersøkelsene (1994–2000) i forbindelse med nytt manøvreringsreglement viste. Prøveprosjektet som GLB fikk tillatelse til å starte opp i 2014 baserte seg på følgende tillegg i manøvreringsreglementet:

Fra og med 15. juni fram til og med 30. september skal det under flomstigning - fra vannstanden i Øyeren passerer kote 101,54 (5,00 m) og inntil den har nådd kote 102,04 (5,50 m) - ved Solbergfoss manøvreres slik at ved vannstand i Øyeren på kote 101,74 (5,20 m) og 102,04 (5,50 m) er avløpet hhv. 1 500 og 1 950 m³/s. Økningen i vannføring skal være så jevn som mulig (lokal høyde i parentes).

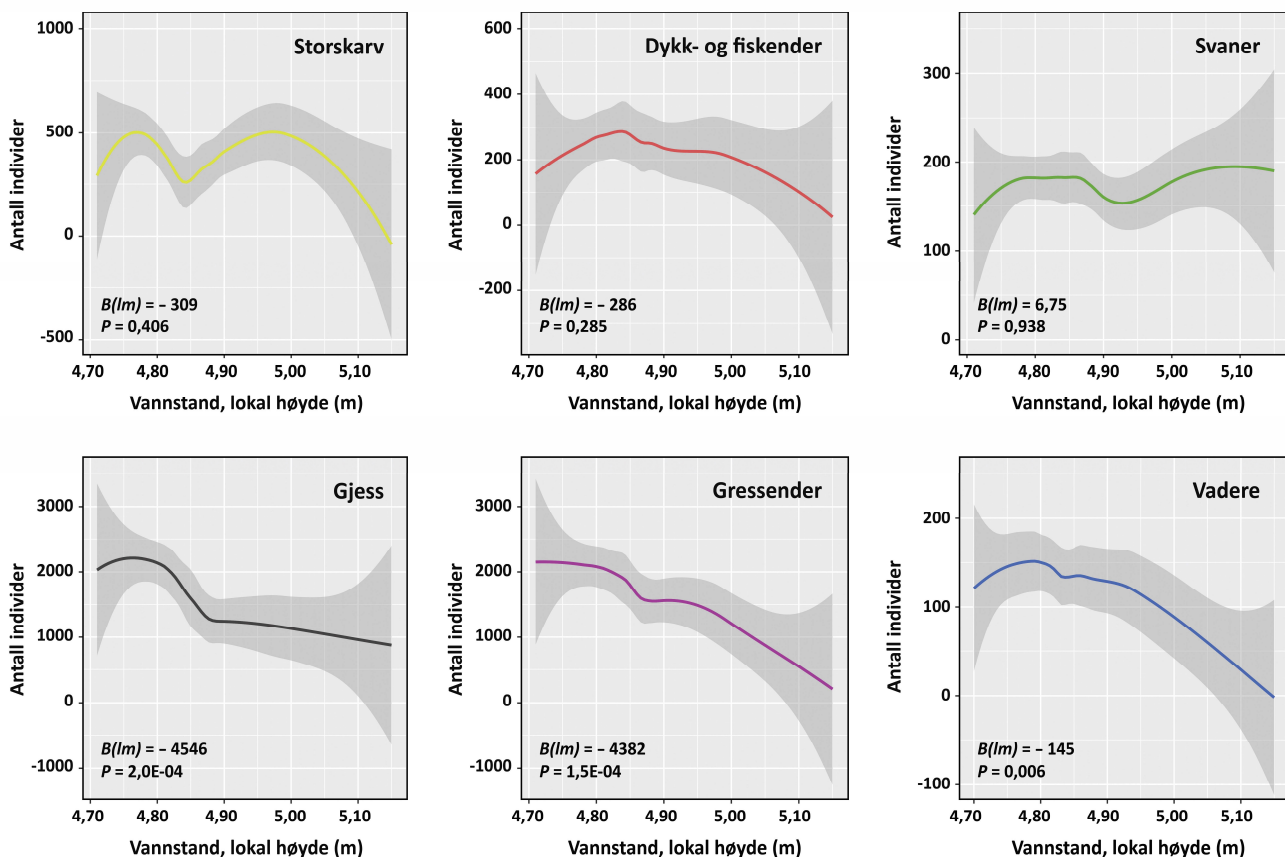
Med utgangspunkt i dette vurderte vi ved starten av prøveprosjektet at de foreslåtte endringene i flomtappereglementet i enkelte år kunne ha en positiv effekt på høsttrekket av vannfugl, først og fremst vadere, gjennom en økning av mudderbankarealet. NØF og NOF OA mente likevel at manipulasjon av vannstandsforholdene av hensyn til enkeltinteresser (eller enkeltarter) ikke burde foretas uten at det har blitt gjort grundige vurderinger av virkningene for det samlede naturmiljøet.

Ut ifra målsetningen for uttestingen av justert flomtapping, var det naturlig at endring i vannføring, erosjon og jordbruk ble fulgt opp. Dette lå allerede på plass da GLB 26. mars 2014 sendte sin søknad om oppstart av en 5-årig prøveperiode med endret flomtapping. Etter høringsinnspill fra NØF og NOF OA, valgte GLB i tillegg å initiere undersøkelser av vadertrekket og det øvrige vannfugltrekket gjennom Øyeren i perioden 15.7–15.9 for årene 2015–2018. Nordre Øyeren fuglestasjon fikk i oppdrag å gjennomføre disse undersøkelsene, og bruke metodikken skissert i høringsuttalelsen. Sluttrapportene fra vader- og vannfuglregistreringene er vedlagt GLBs inneværende søknad. Vi tok også til orde for at påvirkningen på andre artsgrupper som fisk, insekter og planter burde undersøkes. Selv om representanter for disse artsgruppene ikke uttalte seg i den første høringsrunden, betyr det ikke at disse artsgruppene ville være uberørt av endringene i flomtappingen. NØF og NOF OA foreslo derfor at GLB med hjelp av Fylkesmannens miljøvernavdeling (FMOV) burde skissere et opplegg for hvordan mulige konsekvenser for andre artsgrupper kunne evalueres. Dette ble ikke tatt til følge, noe vi beklager.

På bakgrunn av rapportene som følger med GLBs søknad og med utgangspunkt i vårt kompetanseområde, vil NØF og NOF OA kun uttale seg om innvirkning de omsøkte endringene i flomtappereglementet har på vannfugltrekket gjennom Øyeren.

Høsttrekk av vadere

Gjennom fire høstsesonger (2015-2018) og 40 feltdager ble vadertrekket på tuppen av Årnestangen registrert. Sammenhengen mellom antall individer, arter, vannstand og dato ble analysert. Disse analysene viste en signifikant negativ sammenheng mellom 1) vannstand og antall vadere, 2) vannstand og antall arter, og 3) vannstand og vaderstørrelse (Sæther mfl. 2018). Det betyr at økende vannstand medfører en signifikant reduksjon i antallet vadere, antallet registrerte vaderarter. Videre er det de minste vaderne i slektene *Calidris* og *Charadrius* som er mest utsatt når vannstanden øker under høsttrekket. Dette skyldes sannsynligvis at muligheten for fødesøk forsvinner. Bare en lokal vannstand under 4,90 meter muliggjør et akseptabelt artsmangfold (>15 arter) og dagantall (>150 individer) av vadere under høsttrekket gjennom Nordre Øyeren naturreservat. De største antallene av vadere i Øyeren observeres på vannstander under 4,60 meter lokal høyde på våren. Da kommer totalantallet lett opp i over 1000 individer. Det er grunn til å tro at tilsvarende vannstander ville kunne gitt rastemuligheter for betydelig flere vadere i Nordre Øyeren også på høsten. En forsert flomtapping som sikter mot å redusere antall og lengden av episoder med vannstand over 5,00 meter i Øyeren, vil øke sannsynligheten for dager med forhold som er gunstige for vadere. Dette er viktig for en gruppe av fugler der flere av artene er truet og befinner seg på den norske rødlista (Sæther mfl. 2018).

Figur 1 Sammenhengen mellom vannstand og antall individer for ulike artsgrupper. Modellen er basert på tellinger utført i perioden 1.8-15.9 for årene 1995-2018 (n=88; feltdager) og beregnet ved hjelp av locally estimated scatterplot smoothing (loess). Den blå kurven viser modellen og det grå området 95%-konfidens-intervallet. $B(lm)$: lineært stigningstall med korresponderende P -verdi (Sæther mfl. 2018).

Høsttrekk av øvrige vannfuglarter

NØFs vannfuglregistreringer for årene 1995–2018 og perioden 1.8–15.9 ble analysert og sammenliknet data for vadefugl fra samme periode. Disse analysene viste at det ser det ut til å være en sammenheng mellom hovednæringskilde, størrelse på fuglene og vannstands-påvirkning (Nordre Øyeren fuglestasjon 2018). Det er de små til mellomstore vannplante-spiserne, gressender og gjess, som er mest utsatt for høy vannstand. Gressendene viser en negativ samvariasjon med vannstanden i hele det undersøkte vannstandsspennet: 4,70–5,20 meter lokal høyde: En 20 cm økning i vannstanden fra 4,80 til 5,00 meter innebærer en halvering av antall ender (fra 2000 til 1000 individer). Over 5,15 meter lokal vannstand er det nesten tomt for ender i Nordre Øyeren. Gjessene viser en todelt trend, med en rask halvering av bestanden mellom vannstand 4,80 og 4,90 meter (fra 2250 til 1100 individer), før den fortsetter å synke sakte når vannstanden går mot 5,10 meter. Denne todelingen kan skyldes at gruppa «gjess» består av fugler med et stort spenn i fysisk størrelse, fra hvitkinngås (55–70 cm) til kanadagås (90–105 cm). Gruppene storskarv og dykk- og fiskender består av fuglearter som kan finne mat på ulike dyp, og dermed er mindre påvirket av fluktueringer i vannstanden. Svanene ser også ut til å håndtere en vannstandsøkning på 20–30 cm godt, antagelig fordi de er såpass langhalsede. Ingen av de undersøkte gruppene minker i antall når vannstanden synker, og konklusjonen må derfor bli at en lokal vannstand under 4,80 meter er det mest gunstige for vannfugl på trekk gjennom Øyeren på høsten. En forsert flomtapping av Øyeren som sikter mot å redusere antall og lengden av episoder med vannstand over 5,00 meter ser ikke ut til å påvirke vannfugltrekket negativt, men mer sannsynlig ha en positiv effekt (Nordre Øyeren fuglestasjon 2018).

Konklusjon

Basert på funnene i sluttrapportene fra vader- og vannfuglregistreringen beskrevet over, mener Nordre Øyeren Fuglestasjon og Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus det bør være trygt å gjøre prøveordningen med endret flomtapping, fra vårflommens slutt til slutten av september, permanent.

Med hilsen

Thomas Sæther
leder NØF

Håkan Billing
leder NOF OA

Sign.

Jan Olav Nybo
naturvernkontakt NOF OA